

Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)
Chimie organică

Test 11

- **Minden tétel kötelező. Hivatalból 10 pont jár.**
- **A munkaidő 3 óra.**

I. TÉTEL

(30 pont)

A Tétel.

Olvassa el a következő kijelentéseket. Ha úgy gondolja, hogy a kijelentés igaz, írja a vizsgalpra a kijelentés sorszámát és az I betűt. Amennyiben hamisnak értékeli, írja le a kijelentés sorszámát és a H betűt.

1. Helyzeti izomerekkel rendelkeznek a C_nH_{2n+2} molekulaképletű szénhidrogének, ha $n \geq 4$.
2. Kovalens π kötések szakadnak fel az etin addíciós reakcióiban.
3. Főleg 1-butén keletkezik a 2-bromo-bután dehidrohalogénezése során.
4. A zsírsavak nagy szénatomszámú, elágazó láncú, alifás, monokarbonsavak.
5. Az α -aminosavak ikerion szerkezete magyarázza magas olvadáspontjukat.

10 pont

BTétel.

A tétel minden feladatánál, írja a vizsgalpra a helyes válasznak megfelelő betűt. Minden feladatnál csak egy helyes válasz van.

1. A cisztein összetételében szereplő kémiai elemek:

a. szén, hidrogén, oxigén, bróm, nitrogén;	c. szén, hidrogén, nitrogén, oxigén, kén;
b. szén, hidrogén, nitrogén, oxigén, foszfor;	d. szén, hidrogén, nitrogén, oxigén, klór.

2. A vízaddíció savas közegben a Markovnikov szabály szerint megy végbe a következő vegyület esetében:

a. 3-hexén;	c. 2-metil-2-butén;
b. 2-butén;	d. 3,4-dimetil-3-hexén.

3. A brómos víz **nem** színtelenedik el, ha belevezetik a következőt:

a. propén;	c. propin;
b. etán;	d. etén.

4. Szubsztitúciós reakció:

a. a 2-butanol dehidratálása;	c. az <i>n</i> -bután izomerizációja;
b. a fenol nitrálása;	d. az acetilén brómozása.

5. Ha Fehling reagens oxidálja a glükózt, a következő keletkezik:

a. glükonsav;	c. réz(II)-oxid;
b. réz(II)-hidroxid;	d. glükársav.

10 pont

CTétel.

Írja a vizsgalpra az **A** oszlopban található reakciókörülmény/katalizátor sorszámát, társítva, a **B** oszlop kémiai átalakulásának betűjével. Az **A** oszlopban található számok mindegyikének csak egy betű felel meg a **B** oszlopban.

A	B
1. fény	a. 2-bromobután dehidrobrómozása
2. $KMnO_4/H_2SO_4$	b. acetilén etánra történő hidrogénezése
3. KOH/ROH	c. metán klórozása
4. $AlCl_3/H_2O$	d. az etanol erőteljes oxidációja
5. Ni	e. acetilén eténre történő hidrogénezése
	f. a benzol alkilezése propénnel

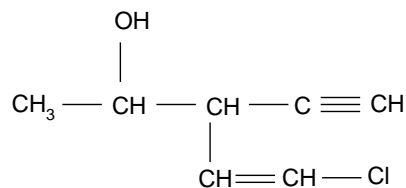
10 pont

II. TÉTEL

(30 punct)

D Tétel.

Az (A) vegyület szerkezeti képlete:

1. Figyelembe véve a szénatomok elrendeződését, jegyezze le az (A) vegyület nyílt szénláncának típusát. **1 pont**
2. a. Írja le az (A) vegyület egy helyzeti izomerének szerkezeti képletét.
b. Írja le az (A) vegyület molekulájában lévő asszimetrikus szénatomok számát. **3 pont**
3. a. Írja le az (A) vegyület molekulájában a $C_{\text{primér}} : C_{\text{szekundér}} : C_{\text{terciér}}$ atomok arányát.
b. Írja le az (A) vegyület molekulájában található szén-hidrogén kovalens kötések számát. **4 pont**
4. a. Írja le az (A) vegyület molekulaképletét.
b. Írja le az (A) vegyületben a C : H tömegarányát. **3 pont**
5. Számolja ki 14,45 g (A) vegyületben található oxigén tömegét, grammal kifejezve. **4 pont**

E Tétel.

1. Az alkánok hőbontása, a telítetlen szénhidrogének előállításának egyik jelentős forrása. Írja le az *n*-bután krakkolási folyamatainak reakcióegyenletét. **4 pont**
2. Az *n*-bután krakkolási folyamatában egy olyan reakcióelegy keletkezik, amely 20% metánt, 25% etánt és 10% nem reagált *n*-butánt tartalmaz, térfogatszázalékban kifejezve. Számolja ki a krakkolásnak alávetett *n*-bután térfogatát köbméterben kifejezve, ha tudott, hogy 2500 m³ metán keletkezett. Minden térfogatot normál hőmérsékleten és nyomáson mértek. **4 pont**
3. Írja le a 2,4,6-trinitrotoluol előállítási reakcióegyenletét toluolból kiindulva nitráló eleggyel. Használjon szerkezeti képleteket a szerves vegyületek esetében. **2 pont**
4. Ha a toluolt nitráló eleggyel kezelik, 2,4,6-trinitrotoluol keletkezik. A folyamatban 1890 g nitráló elegyet használtak, amely 60 tömeg% salétromsavat tartalmazott. Határozza meg, a 2,4,6-trinitrotoluol előállításához, sztöchiometrikusan szükséges toluol tömegét, grammal kifejezve. **3 pont**
5. Írja fel, a megfelelő monomerből kiindulva, a poliakrilonitril előállításának reakcióegyenletét. **2 pont**

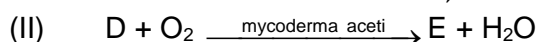
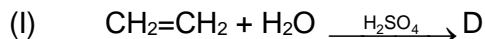
Atomtömegek: H- 1; C- 12; N- 14; O- 16; Cl- 35,5.
Móltérfogat (normál körülmények): $V = 22,4 \text{ L} \cdot \text{mol}^{-1}$.

III. TÉTEL

(30 pont)

F Tétel.

1. Adott a következő átalakulásokat tartalmazó vázlat:

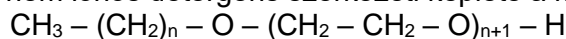
Írja le, a vázlatban szereplő átalakulások reakcióegyenletét.

6 pont

2. Kalcium-oxiddal reagál egy minta, amely 24 g etánsavat tartalmaz. Az átalakulás hatásfoka 80%. Számítsa ki a keletkezett só tömegét, grammal kifejezve.

3 pont

3. Egy nem ionos detergens szerkezeti képlete a következő:

Az alkotóelemek tömegaránya C : O = 27 : 13. Határozza meg a nem ionos detergens molekulájában a szénatomok számát.

3 pont

4. Jegyezze le a glicerin egyik felhasználását.

1 pont

5. Írja le annak a disztearó-oleinnek a szerkezeti képletét, amelynek a molekulája nem tartalmaz asszimmetrikus szénatomot.

2 pont

G Tétel.

1. Teljes hidrolízisnek vetjük alá az (A) keveréket, amely csak 10 szénatomos peptideket tartalmaz. Alanint, glicint és valint tartalmazó keverék keletkezik.

a. Írja le a peptidkeverékben található egyik tetrapeptid szerkezeti képletét.

b. Jegyezze le a peptidkeverékben található egyik dipeptid molekulaképletét

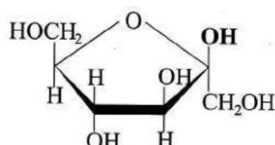
4 pont

2. Jegyezze le a glicin két fizikai tulajdonságát standard körülmények között.

2 pont

3. Jegyezze le az alábbi Haworth szerkezeti képletű egyszerű cukor nevét:

1 pont

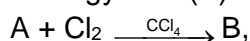

4. a. Írja le, a keményítő teljes hidrolízisének reakcióegyenletét.

b. Számolja ki azt az energiamennyiséget kilojoulban kifejezve, amelyet 200 g burgonyában található keményítő, teljes hidrolízisével nyert glükóz anyagcseréje szolgáltat a szervezetnek. A burgonya 24,3 tömeg% keményítőt tartalmaz és 1 g glükóz anyagcseréje 15,8 kJ energiát szolgáltat a szervezetnek.

4 pont

5. A reakcióegyenlet (A) és (B) szerves vegyületeiről:

tudott, hogy: (A) egy alkén, molekulaképlete C_6H_{12} és elágazó láncú, 1 kvaterner szénatomot tartalmaz a molekulája, míg a (B) egy optikailag aktív vegyület. Írja le az (A) és (B) vegyületek szerkezeti képletét.

4 pont

Atomtömegek: H- 1; C- 12; O- 16; Ca- 40.